

S. IWONA HAŁAMUSZKA CSMM

EKSPIACYJNY WYMIAR DUCHOWOŚCI ZGROMADZENIA SIÓSTR ŚWIĘTEJ MARII MAGDALENY OD POKUTY W ŚWIETLE KONSTYTUCJI ZAKONNYCH

1. Zgromadzenie Sióstr św. Marii Magdaleny od Pokuty

Zakon Świętej Marii Magdaleny od Pokuty powstał na początku XIII w. i został zatwierdzony przez papieża Grzegorza IX bullą *Religiosam vitam eligentibus* z dnia 10 czerwca 1227 r., określającą go jako wspólnotę poświęcającą się życiu kontemplacyjnemu.

Pierwszy klasztor magdalenek od pokuty powstał w Nowogrodźcu nad Kwisą. Dokładne początki tego konwentu nie są znane, ponieważ dokument fundacyjny zaginął. Tradycja klasztoru nowogrodzieckiego podaje, że siostry zostały sprowadzone w XIII w. przez św. Jadwigę Śląską w liczbie pięciu z Marsylii we Francji. Opracowania dotyczące historii magdalenek od pokuty, niezależnie od rozbieżności w dokładnym określeniu dat, podają, że początki tego zakonu związane są z powstaniem różnorodnych stowarzyszeń działających we Francji i Niemczech w XII i XIII w. jako reakcja na upadek moralności wśród kobiet¹.

Kolejne wieki i związane z nimi wydarzenia takie jak: działania wojenne, reformacja, prześladowania religijne, zmiany ustrojowe i polityczne nie pozostały bez wpływu również na dzieje zakonu. Przełomowym momentem dla historii

¹ Szczegółowy opis historii Zakonu Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty podają opracowania: WŁ. BOCHNAK, *Dzieje Zakonu Magdalenek od Pokuty na Dolnym Śląsku i Łużycach*, Wrocław–Legnica 1996; A. ADAMSKI, *Fenomen odrodzenia w Polsce Sióstr Magdalenek od Pokuty jako przykład przystosowanej do współczesności odnowy życia zakonnego*, „Perspectiva” 1(14)2009, s. 5–27; P. STEFANIAK, *Na chwałę Trójcy Świętej. Dzieje klasztoru Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty w Lubaniu 1320–2010*, Kraków 2011; K. DOLA, *Magdalenki w Nysie 1716–1810*, Opole 2014.

magdalenek od pokuty był czas po drugiej wojnie światowej, kiedy to siedem sióstr wspólnoty, które z powodów działań wojennych przesiedliło się do Niemiec, wróciło do Lubania Śląskiego, domu zakonnego ufundowanego w 1320 r. Wspólnota ta osiadła na miejscu zniszczonego klasztoru i reaktywowała życie zakonne. Niestety, z przyczyn społeczno-gospodarczych siostry zmuszone były zmienić sposób życia klauzurowego na czynny. Zaangażowanie apostolskie sióstr spowodowało, że w 1995 r. władze zakonne zwróciły się do Stolicy Apostolskiej o uznanie ich jako instytutu na prawie papieskim, oddanego dziełom apostolskim. Stolica Apostolska wyraziła na to zgodę. Dekret Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego z dnia 19 marca 1995 r. postanawia, że od tego dnia Siostry Zakonu Świętej Marii Magdaleny od Pokuty stanowią instytut na prawie papieskim, oddany dziełom apostolskim o nazwie: Zgromadzenie Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty, którego dom główny znajduje się w Lubaniu na terenie diecezji legnickiej². Proces dokonującej się zmiany dotyczył nie tylko samej nazwy, ale przede wszystkim ustroju instytutu. Przeszedł on być *ordo* (zakon) i stał się *congregatio* (zgromadzenie). Pomimo tych przekształceń siostry pozostały wierne charyzmatowi i dziedzictwu zakonu mniszego magdalenek od pokuty, co pozwala nieprzerwanie od XIII w. aż do obecnych czasów pełnić wyznaczoną im misję w Kościele.

2. Charyzmat Zgromadzenia Sióstr św. Marii Magdaleny od Pokuty

Zgromadzenia zakonne zostały powołane w Kościele do tego, aby uwielbiać Boga i pomnażać Jego chwałę. Z tego wezwania wynika nadrzędny cel wszystkich członków instytutów zakonnych, jakim jest doskonała miłość Chrystusa, który przyszedł na ziemię, aby „ocalić to, co zginęło” (Mt 18, 11) i przynieść zbawienie wszystkim ludziom. Miłość wyraża się w profesji rad ewangelicznych, poprzez które osoby konsekrowane uczestniczą w zbawczej misji Kościoła. Szczególne związanie z Kościołem na mocy ślubowanych rad i wynikająca z nich troskę o dobro całego Ludu Bożego zaznacza Sobór Watykański II w Konstytucji dogmatycznej *Lumen gentium*. Ojcowie Soborowi, podkreślając istotne znaczenie życia modlitwy i różnorodność podejmowanych działań w celu rozszerzania Królestwa Bożego na wszystkie kraje, popierają różnorodność form apostołatu instytutów zakonnych³.

² Zob. Dekret Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego z dnia 19 marca 1995 Prot. n. L. 129-1/95, w: *Konstytucje Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty*, Lubań 2009, s. 7–8, [dalej: Konstytucje Zgromadzenia].

³ Zob. SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, nr 44, [dalej: KK], podają za: Sobór Watykański II. *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst łacińsko-polski*, Poznań 2008.

U podstaw różnych doświadczeń charyzmatycznych życia konsekrowanego znajduje się dar łaski – charyzmat (grec. *charisma* – dar, łaska), wyrażający poszczególne aspekty tajemnicy Chrystusa i jedności Jego mistycznego Ciała – Kościoła. Z charyzmatu danego instytutu wynika duchowość i konkretne formy jej urzeczywistniania. Szczególnym darem i zadaniem udzielonym magdalenkom od pokuty jest modlitwa i pokuta ekspiacyjna za grzechy całego świata, a zwłaszcza kobiet. Wszystkie podejmowane formy wyrzeczenia i zadośćuczynienia podporządkowane są duchowi pokuty, którego potrzebę zauważał Jan Paweł II w adhortacji *Reconciliatio et paenitentia*. Na początku dokumentu papież wskazał na dramat ludzkości, wymieniając konsekwencje grzechu: pogwałcenie podstawowych praw osoby ludzkiej, naruszenie prawa do wolności jednostek i zbiorowości, różne formy dyskryminacji, przemoc i terroryzm, tortury i represje, zbrojenia, krzywdzący podział dóbr, rozdarcie nawet między chrześcijanami i w łonie samego Kościoła⁴. Człowiekowi współczesnemu przychodzi trudniej niż kiedykolwiek uznanie powyższych konsekwencji grzechu. Często nie widzi własnych błędów, niechętnie też żałuje popełnionych złych czynów i wyraża skruchę. Wszystko, co jest pokutą w znaczeniu ofiary przyjętej i praktykowanej dla poprawy życia i powrotu na drogę Bożych przykazań, jakby instynktownie odrzuca⁵. W obliczu zjawiska swoistej *duchowej znieczulicy* i *śmierci sumienia* współczesny świat potrzebuje powrotu do praktyk pokutnych, by odrodzić się z upadku moralnego. Potrzebuje świadków wiary, którzy pójdą za wezwaniem Chrystusa do naśladowania Go i całkowitego oddania swojego życia dla zbawienia wszystkich ludzi⁶. Siostry magdalenki od pokuty odpowiadając na to wezwanie ze względu na miłość do Oblubieńca, pragną „tracić swoje życie”, by zadośćuczynić za grzechy. Wyrzekając się przywiązania do grzechu i świata, swoje życie oddają na służbę Bogu, co stanowi szczególną ich konsekrację, która korzeniami sięga głęboko w konsekrację chrztu świętego i pełniej ją wyraża. Przez postawę pokory i posłuszeństwa, męstwa i czystości, siostry uczestniczą w wyniszczeniu Chrystusowym i w Chrystusowym życiu według ducha⁷. Przez przykład życia pokutnego oraz posługę apostołską pociągają ludzi do ukochania Boga nade wszystko. Życie pokutne sióstr – zgodnie z tym jak naucza Katechizm Kościoła Katolickiego – rozpoczyna się od nawrócenia serca, a w konsekwencji prowadzi do uzewnętrznienia przez znaki widzialne, gesty i czyny pokutne. Bez wewnętrznej przemiany czyny zewnętrzne pozostają bezowocne. Nawróceniu serca towarzyszy ból i smutek, który Ojcowie Kościoła nazwali smutkiem duszy i skruchą serca. Zatwardziałe serce

⁴ Zob. JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska *Reconciliatio et paenitentia* o pojednaniu i pokucie w dzisiejszym posłannictwie Kościoła, nr 2, [dalej: RP].

⁵ Por. RP 26.

⁶ Por. Konstytucje Zgromadzenia, nr 9.

⁷ Por. SOBÓR WATYKAŃSKI II, Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis* 4, [dalej: DZ], podają za: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, dz. cyt.

człowieka potrzebuje nowego narodzenia, które jest przede wszystkim dziełem łaski Bożej. Sprawia ona, że skruszony grzesznik podejmujący pokutę wraca do swego Stwórcy⁸. Ponowne zjednoczenie z umierającym za nasze grzechy Chrystusem dokonuje się w procesie nieustannego umierania dla grzechu wspartego praktykowaniem cnoty pokuty. W człowieku, który jest istotą dwoistą, duchowo-cieleśną, istnieje pewne napięcie, toczy się poniekąd walka pomiędzy dążeniem ducha i ciała. Walka ta należy do dziedzictwa grzechu, jest jego następstwem i równocześnie je potwierdza. Stanowi część codziennego doświadczenia⁹. Za sprawą Ducha Świętego człowiek odkrywa w sobie Boski wymiar istnienia do życia, zdolny jest wyzwalać się od różnorodnych determinizmów, zrodzonych nade wszystko z materialistycznych podstaw myślenia¹⁰. Katechizm Kościoła Katolickiego przypomina, że grzech który jest przede wszystkim obrazą Boga, zerwaniem jedności z Nim, narusza również komuniję z Kościołem. Nawrócenie przywraca utracony porządek, Bóg daje przebaczenie i następuje pojednanie z Kościołem¹¹. Pod natchnieniem Ducha Świętego ludzie podejmują różnego rodzaju wyrzeczenia i akty pokutne, tak w wymiarze zewnętrznym, jak i wewnętrznym. Cnota pokuty mieści się zarówno w wymiarze eklezjalnym jak i indywidualnym. O grzechu społecznym w różnych jego wymiarach przypominał Jan Paweł II, podkreślając, że każdy grzech rzutuje z mniejszą lub większą gwałtownością, z mniejszą lub większą szkodą na całą strukturę Kościoła i na całą ludzkość¹². Z pokutą wiąże się temat zadośćuczynienia sakramentalnego, które jest końcowym aktem sakramentalnego znaku pokuty oraz zadośćuczynienie w sensie szerszym, którego potrzebę odczuwa Kościół jako reakcję na zło opanowanego przez grzech świata¹³. Siostry magdalenki od pokuty, odczytując wezwanie zadośćuczynienia w łączności z krzyżem Chrystusa za grzechy świata, podejmują modlitwę i ofiarę za wszystkich, którzy nie mogą się modlić, nie umieją się modlić lub nie chcą się modlić. Realizują w ten sposób słowa św. Pawła: „jedni drugich brzemiona noście” (Ga 6, 2) oraz prośbę skierowaną szczególnie do wspólnot zakonnych o świadectwo życia oddanego zbawczej woli Bożej, które karmi się modlitwą i pokutą¹⁴. W tej perspektywie należy rozpatrywać znaczenie charyzmatu magdalenek od pokuty, które głosi orędzie pokuty i nawrócenia oraz podejmuje dzieła pokutne ze względu na potrzebę doskonałej miłości Chrystusa.

⁸ Por. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1430–1433, [dalej: KKK].

⁹ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Dominum et Vivificantem* o Duchu Świętym w życiu Kościoła i świata, nr 1, [dalej: DV].

¹⁰ Por. DV 60.

¹¹ Zob. KKK 1440.

¹² Por. RP 16.

¹³ Por. RP 31.

¹⁴ Zob. JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska *Vita consecrata* o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i świecie, nr 7, 44 [dalej: VC].

3. Duchowość Zgromadzenia

Duchowość Zgromadzenia Sióstr św. Marii Magdaleny od Pokuty oparta jest na Paschalnym Misterium Zbawienia. W szerszym znaczeniu obejmuje ono wydarzenia od Wcielenia i Narodzenia aż do Zesłania Ducha Świętego i powtórnego przyjścia Chrystusa. W węższym, stanowiącym istotę duchowości magdalenek od pokuty, obejmuje tajemnicę męki, śmierci i zmartwychwstania Chrystusa. I jako wydarzenie zbawcze stanowi ośrodek historii zbawienia. W całym tym wydarzeniu znajdują wypełnienie wszystkie starotestamentalne zapowiedzi mesjańskie. Stanowi ono źródło zbawienia dla wszystkich ludzi i pokoleń¹⁵. Kościół jako Ciało Chrystusa – jak podkreśla niemiecki teolog Hans Urs von Balthasar – musi być współukrzyżowany ze swoją Głową i to bez oglądania się na subiektywne cierpienia chrześcijan, ale przez fakt ich egzystencji i logikę wiary. Treść tej wiary niesie prawdę, że grzesznik jako grzesznik wisi na krzyżu Chrystusa realnie, a nie tylko reprezentowany w nieokreślony sposób. Chrystus umiera śmiercią grzesznika za grzechy, podczas gdy grzesznik, po drugiej stronie siebie samego osiąga w tej śmierci życie z miłości Boga¹⁶. W osobie i zbawczym dziele Jezusa Chrystusa osiągnęły szczyt pokuta i pojednanie jako miłosierny dar Boga dla człowieka. Żaden człowiek nie był w stanie wziąć na siebie grzechów wszystkich ludzi i ofiarować się za wszystkich. Istnienie w Chrystusie Boskiej Osoby Syna, która przekracza i równocześnie obejmuje wszystkie osoby ludzkie oraz ustanawia Go Głową całej ludzkości, umożliwia Jego ofiarę odkupieńczą za wszystkich¹⁷. Tylko Chrystus mógł złożyć siebie w ekspiacyjnej ofierze Bogu Ojcu, a miłość nadaje Jego ofierze wartość odkupieńczą i wynagradzającą, ekspiacyjną i zadośćczyniącą. On wszystkich nas poznał i ukochał w ofiarowaniu swego życia. Stał się „ofiarą przebłagalną za nasze grzechy” (1 J 2, 2), „abyśmy już nie żyli dla siebie, lecz dla Tego, który za nas umarł i zmartwychwstał” (2 Kor 5, 15). W tajemnicy Odkupienia Chrystus wysłużył zbawienie swoim braciom i szukał tego, co zaginęło, dając najwyższy przykład wszystkim pokutującym, ponieważ nie za własne, lecz za nasze grzechy podjął trud męki i śmierci krzyżowej. Jezus wzywa każdego do niesienia krzyża, aby zachować swoje życie na wieczność: „Jeśli kto chce pójść za Mną, niech się zaprze samego siebie, niech weźmie krzyż swój i niech Mnie naśladowuje. Bo kto chce zachować swe życie straci je, a kto straci swe życie z powodu Mnie i Ewangelii, zachowa je” (Mk 8, 34-35)¹⁸.

¹⁵ Por. SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, nr 102 [dalej: KL], podaję za: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, dz. cyt.; SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei verbum* 17, podaję za: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, dz. cyt.

¹⁶ Por. H.U.BALTHASAR, *Teologia Misterium Paschalnego*, Kraków 2001, s. 131.

¹⁷ KKK 616.

¹⁸ Konstytucje Zgromadzenia 102. Por. RP 29.

W sposób szczególny do tajemnicy paschalnej jako szczytu i centrum Odkupienia dokonanego przez Chrystusa prowadzi konsekracja zakonna, która zakorzeniona jest w konsekracji chrztu świętego. Na nowo poprzez świadomy i dobrowolny wybór, poprzez miłość i powołanie, poprzez nieustanne nawracanie się zanurza osobę konsekrowaną w śmierć Chrystusa. Staje się równocześnie śmiercią i wyzwoleniem. Śmiercią dla grzechu i wyzwoleniem z niewoli grzechu. Prowadzi do życia dla Boga w Jezusie Chrystusie¹⁹. Tak więc siostry magdalenki od pokuty poprzez profesję rad ewangelicznych zdecydowały się świadomie i dobrowolnie pójść za Chrystusem – dziewiczym, ubogim i posłusznym woli Ojca, oddając swoje życie na służbę Bogu i jeszcze bardziej włączyć się w dzieło zbawienia. Całkowite i dobrowolne złożenie siebie z miłości w ofierze Bogu sprawia, że tajemnica paschalna chrztu św. znajduje pełniejszy wyraz. Ślubowana czystość jest niepodzielnym wyborem i wyrazem umiłowania Boga nade wszystko. Przez ślub czystości siostry dają absolutny wyraz konsekracji siebie Bogu. Jako niezwykły dar łaski czystość daje wolność sercu, by jeszcze bardziej kochało Boga i wszystkich ludzi. Staje się ona znakiem dóbr niebieskich, a jej paschalny charakter wyrażają zaślubiny Jezusa Chrystusa-Oblubieńca z oblubienicą, które w pełni objawiają się w przyszłym świecie²⁰. Z jednej strony więc osoby konsekrowane przez ślub czystości, przez dobrowolne wyrzeczenie się życia rodzinnego i małżeńskiego uczestniczą w ekonomii Odkupienia. Z drugiej zaś przez bezżenność dla królestwa niebieskiego niosą zapowiedź zmartwychwstania²¹. Ubóstwo ewangeliczne w sposób szczególny prowadzi siostry do upodobnienia się do Chrystusa, który „będąc bogaty, dla nas stał się ubogi, aby nas swoim ubóstwem ubogacić” (por. 2 Kor 8, 9). Ten proces ubogacania, w który siostry włączają się poprzez ślubowane ubóstwo, znajduje swój szczyt w wydarzeniu paschalnym: najuboższy Chrystus w śmierci na krzyżu, a zarazem nieskończenie ubogający wszystkich pełnią nowego życia w zmartwychwstaniu²². Wyrzeczenie się dóbr doczesnych i oderwanie od nich daje wolność sercu, a także jest źródłem dobrowolnej pokuty i ofiary podejmowanej przez siostry w duchu wynagradzania za grzechy ludzi pokładających nadzieję w dobrach materialnych²³. Życie ubogie w duchu i w rzeczywistości daje swobodę poświęcenia siebie służbie bliźnim. Postawa służby, która kształtuje życie sióstr na wzór Chrystusa, który „przyszedł nie po to, aby Mu służono, lecz żeby służyć i dać swoje życie na okup za wielu” (Mk 10, 45). Poprzez ślubowane posłuszeństwo wyraża się decyzja naśladowania Chrystusa posłusznego aż do śmierci²⁴. Ślubowane posłuszeństwo wzywa do upodobnienia się do Chrystusa posłusznego Bogu poprzez pełne miłości przyjęcie woli Ojca. Idąc za Jezusem drogą do-

¹⁹ JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska *Redemptionis Donum*, nr 7, [dalej: RD].

²⁰ Zob. DZ 12.

²¹ Por. RD 11.

²² Por. tamże 12.

²³ Zob. Konstytucje Zgromadzenia, nr 55.

²⁴ Por. RD 13.

skonałego posłuszeństwa, siostry włączają się w duchu wynagrodzenia w Jego Ofiarę Odkupienia za nieposłuszeństwo, jakim jest każdy grzech²⁵. Świadczenie praktykowania rad ewangelicznych nabiera szczególnego charakteru znaku proroczego w obecnych czasach, kiedy zauważa się postępujące zubożenie wartości ludzkich, związane z upowszechniającymi się modelami życia opartymi na potrójnej pożądliwości²⁶. Uczestnicząc w tajemnicy krzyża Chrystusowego przez profesję rad ewangelicznych, siostry magdalenki od pokuty stają się takim właśnie znakiem. To uczestnictwo w krzyżu Chrystusa jest wpisane w egzystencję chrześcijanina. Z samego faktu bycia chrześcijaninem wynika prawda krzyża. Konsekwentnie z tego prawa, kiedy zaczyna ono działać w chrześcijaninie, wynika prawda o tym, że „nosimy nieustannie w ciele naszym konanie Jezusa”, a więc nie swoje cierpienia po to, by „życie Jezusa objawiło się w naszym ciele” (2 Kor 4, 10n). Na krzyżu Chrystusa została dla każdego chrześcijanina wydzielona i przekazana mu obiektywna przestrzeń wyrażona przez św. Pawła słowami „w moim ciele dopełniam braki udręk Chrystusa dla dobra Jego Ciała, którym jest Kościół” (Kol 1, 24). Należy podkreślić, że „braki” to nie w znaczeniu, że czegoś brakuje, ale to, co pozostawiono otwartym do uzupełnienia przez doświadczenie cierpienia i włączenie go w krzyż Chrystusa²⁷. W tę przestrzeń wchodzi również magdalenki od pokuty, aby realizować paschalny wymiar swego powołania. Chrystus zmartwychwstały wypełnia całe życie każdej siostry tak, że może ona razem ze św. Pawłem powiedzieć: „już nie ja żyję, lecz żyje we mnie Chrystus” (Ga 2, 20).

4. Ekspiacyjny wymiar duchowości i formy jego realizacji

Obdarzone charyzmatem ekspiacji, wynagradzania za grzechy magdalenki od pokuty podejmują różne formy pokuty i umartwienia. Widząc ściśłą więź pomiędzy pokutą i pojednaniem, dopełniającą się w tajemnicy krzyża Chrystusa, swoje życie pokutne składają w ofierze ekspiacyjnej za grzechy własne, a zwłaszcza kobiet²⁸. W ten sposób chcą pomóc współczesnemu człowiekowi, tracącemu poczucie grzechu i żyjącemu coraz bardziej w lęku. Pragną służyć temu, aby człowiek mógł odnaleźć Chrystusa obdarowującego łaską przebaczenia i przynoszącego zbawienie²⁹.

Praktyki pokutne w duchu zadośćuczynienia za grzechy mają źródło w Sercu Pana Jezusa oraz pragnieniu uproszenia łaski nawrócenia i zbawienia dla grzeszników. Zranione z miłości Serce Jezusa objawiło najskuteczniejszą szkołę miłości Boga. Nie przestaje ono przyciągać każdego człowieka do źródła

²⁵ Konstytucje Zgromadzenia, nr 68.

²⁶ VC 39.

²⁷ Por. H.U.BALTHASAR, *Teologia Misterium Paschalnego*, dz. cyt., s. 132.

²⁸ KKK 104.

²⁹ Por. JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptor hominis*, nr 13.

przebaczenia i miłosierdzia. Kontemplując Najświętsze Serce Jezusa, siostry przemieniają swoje serca na wzór miłosiernego Serca Zbawiciela³⁰. Stąd w tradycji tej wspólnoty zakonnej żywy jest kult Najświętszego Serca Pana Jezusa, którego istotnym elementem jest ekspiacja, czyli zadośćuczynienie. Papież Pius XI w encyklice *Miserentissimus Redemptor* pisał o obowiązku wynagrodzenia Najświętszemu Sercu Jezusowemu. Kiedy zwracał wiernym uwagę, że celem poświęcenia siebie samych i wszystkiego, co posiadają Sercu Jezusowemu ma być odwzajemnienie się Stwórcy miłością za miłość, tym samym mówił o konieczności zadośćuczynienia w wypadkach zaniedbania albo obrazy Miłości. Tę konieczność nazwał powszechnym obowiązkiem wynagrodzenia.

Wezwanie do wynagradzania Najświętszemu Sercu Pana Jezusa za grzechy świata, a zwłaszcza kobiet, siostry realizują przez: unikanie grzechu, naprawę zniewag, codziennie podejmowaną przemianę życia, oddanie się woli Bożej oraz podejmowane dzieła pokutne. Za sprawą Ducha Świętego i przy współpracy z łaską Bożą dokonuje się w życiu sióstr przemiana starego człowieka w nowego: „[...] co się tyczy poprzedniego sposobu życia – trzeba porzucić dawnego człowieka, który ulega zepsuciu na skutek zwodniczych żądz, odnawiać się duchem w myśleniu i przyoblec się w człowieka nowego, stworzonego na obraz Boga, w sprawiedliwości i prawdziwej świętości” (Ef 4, 22-24). Przebite Serce Jezusa otwiera siostry na głębię tajemnicy Boga i udrękę ludzkości, włączając je w Jego miłość miłosierną do wszystkich grzeszników. Życie sióstr i misja apostołska mają swe źródło w zjednoczeniu i upodobnieniu do Niego. Magdalenki od pokuty pamiętając o własnych błędach, uczą się od Serca Jezusowego znoszenia z cierpliwością słabości bliźnich. W chwilach pokus uciekają się do rozpamiętywania otwartego boku Jezusa, w którym znajdują moc do przezwyciężania zła oraz wewnętrzny pokój³¹. Zjednoczenie z Sercem Jezusa i upodobnienie się do Niego umacnia w nich cnotę miłości do wszystkich ludzi, szczególnie grzeszników.

Poświęcając siebie Bogu za grzechy kobiet, siostry wypraszają dla nich łaskę miłosierdzia i pragnienie życia zgodnego z Ewangelią. Otaczają modlitwą dziewczęta i kobiety szczególnie dotknięte cierpieniami psychicznymi i moralnymi. Chorobę i podeszły wiek oraz wszystkie związane z tym trudności i cierpienia siostry znoszą cierpliwie, traktując je jako wezwanie do ściślejszego zjednoczenia z Chrystusem Ukrzyżowanym i zbawiającym świat przez cierpienie³². Świadome tego, że nadanie cierpieniu sensu w znaczeniu ofiarowania go za kogoś lub za coś powoduje jego owocność, chętnie przyjmują trudy codzienności, wypraszając łaskę nawrócenia grzesznikom. Źródłem ofiarowania swojego życia Bogu jest dla sióstr modlitwa. Każdego dnia łączą działalność apostołską z duchem modlitwy. Praktykują jej różnorodne formy z intencją obejmującą potrzeby Kościoła i całego świata. W Eucharystii, która jest szczytem chrze-

³⁰ Por. Konstytucje Zgromadzenia, nr 11.

³¹ Tamże, nr 15.

³² Tamże, nr 81.

ścijańskiego kultu, siostry uczą się składać siebie w ofierze i za pośrednictwem Chrystusa, z każdym dniem doskonalić się w zjednoczeniu z Bogiem i braćmi tak, aby Bóg był wszystkim we wszystkich³³. Codzienne uczestnictwo we Mszy Świętej pomaga siostrom w wypełnieniu powołania, jakim jest uwielbienie Boga i służba potrzebującym jako wyraz miłości na wzór Chrystusa. Modlitwa Liturgii Godzin, która jest celebracją Paschalnego Misterium Jezusa Chrystusa, głębiej wprowadza siostry w rozważanie tajemnic zbawienia³⁴. Odmawiana codziennie Liturgia Godzin jest dla każdej z sióstr wzmocnieniem modlitwy osobistej oraz włączeniem we wspólnotę modlącego się Kościoła. Wprowadza ona w komunię z Bogiem, która – jak naucza Sobór Watykański II w konstytucji duszpasterskiej o Kościele *Gaudium et spes* – stanowi rację godności ludzkiej. Człowiek istniejąc dlatego, że Bóg stworzył go z miłości i zachowuje go z miłości, jest od początku swego istnienia zapraszany do dialogu ze swoim Stwórcą³⁵. Dlatego też siostry nie zaniebują żadnej z form modlitwy, czyli ustnej, myślniej i kontemplacyjnej. Życie duchowe siostry wzmacniają również przez codzienne rozważanie słowa Bożego, co daje im możliwość poznania Chrystusa obecnego w swoim słowie. Dzielenie się doświadczeniem wiary rodzącej się z słuchania słowa Bożego umacnia siostry we wspólnocie i daje impuls do służenia ludziom żyjącym w nędzy moralnej. Uczestnicząc gorliwie w modlitwie, wynagradzają Bogu niewierności w powołaniu każdego człowieka do uczestnictwa w życiu Bożym. Nieustanną troską sióstr jest wyproszenie dla człowieka uwikłanego w grzech łaski nawrócenia i powrotu do Boga – jedyne go celu ludzkiej egzystencji. Trzeba przy tym zaznaczyć – idąc za myślą Jana Pawła II zawartą w Liście apostołskim *Novo millennio Ineunte* – że mimo rozległych procesów sekularyzacyjnych wierni odczuwają coraz bardziej potrzebę duchowości, często ujawniającą się jako nowy głód modlitwy³⁶. Wychodząc naprzeciw tym potrzebom, siostry organizują rekolekcje i dni skupienia zwłaszcza dla dziewcząt. W ten sposób niosą dziewczętom pomoc w odkrywaniu powołania i godności kobiety. Wezwanie do modlitwy łączy się zawsze z wezwaniem do pokuty.

Siostry nadają swojemu życiu charakter pokutny przede wszystkim przez kontemplację Chrystusa w tajemnicy Jego Paschy i drogę nawrócenia św. Marii Magdaleny, aby w ten sposób być szczególnym znakiem działania łaski Bożej w życiu człowieka. Praktykowanie przez magdalenki od pokuty zewnętrznych aktów pokutnych ma o tyle wartość, o ile wypływają one prawdziwie z miłości ku Bogu. Zachętę do życia w umartwieniu siostry odnajdują w Ewangelii i Regule św. Augustyna, która stanowi prawo Zgromadzenia. Regułodawca wzywa do umiarkowania i umartwienia³⁷. Post i umartwienie praktykują siostry

³³ Por. KL 48, Zob. KKK 1436

³⁴ Zob KL 2–6.

³⁵ Zob. KDK 19

³⁶ Por. JAN PAWEŁ II, List apostołski *Novo millennio Ineunte* na zakończenie Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, OR 22/2001 nr 33, s. 4–23.

³⁷ Zob. *Regula św. Augustyna*, nr 14–17, w: *Konstytucje Zgromadzenia*.

wspólnie oraz indywidualnie jako wyraz uczestnictwa w tajemnicy Męki Pańskiej, aby w ten sposób nieść pomoc członkom Mistycznego Ciała Chrystusa. Ponieważ Kościół złączony jest ścisłymi więzami z Chrystusem, dlatego pokuta wszystkich wiernych, a zwłaszcza siostr magdalenek od pokuty przez udzielony im charyzmat, pozostaje w ścisłym związku z całą społecznością ludzką. Ducha pokuty wzmacnia praktyka nabożeństw pokutnych odprawianych wspólnie. Stają się one dla siostr okazją do uznania swoich win wobec Boga i wspólnoty, proszenia o miłosierdzie Boże i ludzkie oraz wezwania całej wspólnoty do wiernego życia. Ta wspólnotowa celebracja wyraża się w sakramentalnej spowiedzi i pojednaniu siostr, które wspólnie się nawracają i pokutują³⁸. Siostry każdy piątek przeżywają w duchu pokuty i wynagrodzenia, na wzór św. Marii Magdaleny. Rozważanie zbawczej miłości Boga, który „wydał za nas Swojego Syna” pomaga siostronom ze szczególną cierpliwością znosić słabości swoje i bliźnich³⁹. Doskonałą formą ekspiacji jest nabożeństwo drogi krzyżowej, dlatego siostry odprawiają ją indywidualnie, a w piątki całego roku wspólnie jako wynagrodzenie za grzechy świata, a szczególnie kobiet. Przyjęcie przez siostry drogi krzyża jako dowodu najwyższej miłości wobec bliźnich jest przekonującym świadectwem, pociąga i oświeca drogę życia chrześcijańskiego. Zjednoczenie z Chrystusem oraz gotowość podążania za Nim wzmacnia i adorowanie tajemnic Jego męki i śmierci. Łącząc się z Matką Najświętszą i św. Marią Magdaleną, które były obecne aż pod krzyż, siostry wynagradzają wszelkie zniewagi i krzywdy wyrządzone Sercu Jezusa⁴⁰. Wzmożonym okresem pokuty jest czas Przygotowania Paschalnego i piątki całego roku oprócz okresu Narodzenia Pańskiego, Wielkanocy, uroczystości kościelnych i zakonnych. Widząc związek między pokutą i pojednaniem, w tajemnicy krzyża Chrystusa siostry swoje życie składają w ofierze ekspiacyjnej za grzechy własne i całego świata.

Dlatego też różne formy zadośćuczynienia, do których należą: wytrwałe spełnianie obowiązków włącznie z ofiarami jakich one żądają, cierpliwe znoszenie cierpień życia codziennego, trud pojednania, wszelkie zewnętrzne i dobrowolne umartwienia, pozwalają siostronom uczestniczyć w zasłudze i nieskończonej wartości zadośćczynnej Jezusa, jedyne Odkupiciela. Kto cierpi w zjednoczeniu z Chrystusem, ten czerpie z Chrystusa moc i „dopełnia” swym cierpieniem „braki udręk Chrystusa”. Kto cierpi razem z Chrystusem, na swój sposób dopełnia to cierpienie, przez które Chrystus dokonał odkupienia świata. Nie oznacza to, że odkupienie dokonane przez Chrystusa jest niepełne. To znaczy, że odkupienie dokonane mocą zadośćczyniącej miłości jest stale otwarte na każdą miłość, która wyraża się w ludzkim cierpieniu. W wymiarze miłości Odkupienie, które do końca się dokonało i stale się niejako od nowa dokonuje. Odkupienie to, choć dokonane w całej pełni cierpieniem Chrystusa, żyje i rozwija się na swój sposób w dziejach człowieka. Żyje i rozwija się jako Ciało Chrystusa, czyli Ko-

³⁸ Konstytucje Zgromadzenia, nr 109. Por. KPK kan. 663 § 3.

³⁹ Por. tamże, nr 15.

⁴⁰ Tamże, nr 95.

ściola – i w tym wymiarze każde ludzkie cierpienie mocą zjednoczenia w miłości z Chrystusem dopełnia Jego cierpienie⁴¹. Obok zewnętrznych praktyk pokutnych ważne są również umartwienia mowy, ciekawości, myśli i uczuć. Praktykowanie milczenia jest ważną formą pokuty pielęgnowaną przez siostry, ponieważ sprzyja kontemplacji misteriów zbawienia. Wewnętrzne wyciszenie i milczenie pomaga w rozwoju powołania i sprzyja wniknięciu w sprawy Boże.

Pełne zaangażowanie w pracę dla dobra zarówno całej wspólnoty, jak i poszczególnych osób, jest również formą pokuty podejmowaną przez siostry. Oddając się w posłuszeństwie do dyspozycji przełożonym, otrzymują niekiedy obowiązki nie odpowiadające ich pragnieniom, zawsze jednak dostosowane do ich umiejętności, i w takiej sytuacji radosny duch pokuty nadaje ich wysiłkom wartość wynagradzającą i czyni wykonywaną pracę lżejszą. Siostry łącząc pracę z kontemplacją, wskazują na jej duchowy wymiar, aby w ten sposób pomóc ludziom we właściwym podejściu do spełnianych obowiązków, aby uchronić człowieka od „niebezpieczeństwa niebacznego zagubienia siebie oraz wyniszczenia swych duchowych i fizycznych sił”⁴². W ten sposób siostry przyczyniają się również do kształtowania duchowości pracy, o której pisał Jan Paweł II w encyklice *Laborem exercens*: „Kościół dostrzega swoją powinność w kształtowaniu takiej duchowości pracy, która wszystkim ludziom pomoże przybliżyć się do Boga – Stwórcy i Odkupiciela”⁴³. W każdym miejscu pracy siostry starają się przybliżać ludziom prawdę o Bożej miłości, przebaczącej i wyczekującej powrotu skruszonego grzesznika.

Wszelkiego rodzaju utrapienia życiowe, gotowość służenia bliźnim, pielęgnowanie siostrzanej zgody, ciężar słabości i wieku, a wreszcie prześladowania dla Królestwa Bożego, siostry ofiarują za swoje i innych zbawienie, a zwłaszcza za kobiety niszczące przez grzech własną godność, aby cierpiąc z cierpiącymi, mogły cieszyć się zawsze z tego, że upodabniają się do Chrystusa⁴⁴. Wspaniałomyślne i cierpliwe znoszenie przeciwności oraz doświadczeń duchowych, moralnych i fizycznych nadaje konkretny kształt duchowi pokuty. Siostry przez sposób życia oparty na duchu ekspiacji, w surowości i wyrzeczeniu pomagają ludziom w uświadomieniu względności i przemijalności tego świata oraz pomagają w uwolnieniu się od niewłaściwej zależności od dóbr doczesnych. Sens życia chrześcijańskiego i właściwe korzystanie z dzieł stworzonych siostry pokazują przez świadectwo, życie według ewangelicznych rad: ubóstwa, czystości i posłuszeństwa wyrażonych w ślubach zakonnych. Konsekracja zakonna sprawia, że prowadzą one życie asceetyczne, wyrażające się również w pewnym dystansie do świata. Nie są zupełnie wyobcowane ze świata. Poznają człowieka w jego konkretnych warunkach życia, określonej sytuacji materialnej czy duchowej i podejmują przede wszystkim apo-

⁴¹ JAN PAWEŁ II, List apostolski *Salvifici Doloris*, nr 24.

⁴² JAN XXIII, Encyklika *Mater et Magistra* o współczesnych przemianach społecznych w świetle nauki chrześcijańskiej, nr 242.

⁴³ LE 24.

⁴⁴ Konstytucje Zgromadzenia, nr 113.

stolat modlitwy. Ponadto zgodnie z charyzmatem swojego instytutu zakonnego podejmują określone działania apostołskie. I tak zjednoczone z Chrystusem przez konsekrację, a równocześnie zjednoczone w Chrystusie ze wszystkimi siostry wnikają w sprawy ludzi sobie współczesnych. Siostry adorują, składają dziękczynienie, wielbią, lękają się i cierpią razem z nimi⁴⁵. W ten sposób włączają się w historię zbawienia całej ludzkości i każdego człowieka w każdym czasie, o której pisał Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej *Reconciliatio et paenitentia*, że jest ona „przedziwną historią pojednania, w której Bóg, jako Ojciec, przez Krew i krzyż swego Wcielonego Syna pojednał ze sobą świat, rodząc w ten sposób nową wspólnotę pojednanych”⁴⁶. Do tej wspólnoty pojednanych pragną prowadzić wiernych magdalenki od pokuty, wypełniając charyzmat zgromadzenia słowami i podejmowanymi czynami pokutnymi. Dziedzictwo Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty jako wspólnoty modlącej się i pokutującej, która naśladuje Chrystusa ukrzyżowanego, włącza siostry w Jego ofiarę męki i śmierci. Udział w Chrystusowym wyniszczeniu jest szczególną formą apostołstwa. Siostry, chore i starsze, składają codzienną ofiarę wysiłku, cierpienia i cierpliwości, podziałają trudy i cierpienia wszystkich braci i sióstr w Chrystusie, umacniając ich wiarę⁴⁷. Niezależnie od rodzaju pracy apostołskiej starają się przybliżyć ludziom prawdę, że Bóg jest miłością i że umiłował każdego człowieka.

5. Zakończenie

Siostry św. Marii Magdaleny od pokuty zostały powołane w Kościele szczególnie do głoszenia słów pokuty i nawrócenia, aby wszystkim ludziom nieść orędzie zbawienia. Człowiek dotknięty grzechem potrzebuje ciągłego oczyszczania i pokuty. Wyniszczenie tego, co w każdym jest grzechem i dziedzictwem grzechu, pozwala odżyć i narodzić się każdego dnia głębszemu dobru, ukrytemu w duszy ludzkiej⁴⁸. Każda magdalenka od pokuty czuje się przynaglana do szerzenia pokuty i wynagradzania za grzechy zwłaszcza wśród osób, którym na co dzień posługuje. Tym samym przedłuża ona misję swojej patronki św. Marii Magdaleny, która nie tylko oplakała grzechy swojego życia, lecz także potrafiła zmyć je jeszcze większą miłością. W przekazywaniu ludziom Bożej miłości ważne jest osobiste świadectwo i przykład życia. Zanim ludzie uwierzą w świadectwo słów czy nawet czynów, najpierw chcą uwierzyć w świadectwo jej osobowości. Przede wszystkim jest to świadectwo modlitwy, skupienia, medytacji, codziennie podejmowanego wysiłku ukrzyżowania „starego człowieka”, aby mógł narodzić się „nowy człowiek” (por. Rz 6, 6) oraz życia w duchu ekspiacji

⁴⁵ Por. Instrukcja wskazania dotycząca formacji w instytutach zakonnych *Potissimum institutioni*, nr 80.

⁴⁶ RP 4.

⁴⁷ Por. Konstytucje Zgromadzenia, nr 128.

⁴⁸ Por. RD 10.

za grzechy świata. Przez życie oddane pokucie siostry ukazują współczesnemu światu, że miłosierdzie Boga jest fundamentem czynnej i bezinteresownej miłości. Poszukiwanie Bożego piękna prowadzi do troski o wizerunek Boga, zniekształcony i oszepecony w obliczach braci i sióstr, a w szczególności w twarzach kobiet znieważanych i poniżanych, by uwolnić ludzi od tego, co ich szpeci. Siostry pragną im składać bezinteresowny dar z siebie i służyć udzieloną przez Ducha Świętego zdolnością kochania, są gotowe pomagać im w potrzebie, by w ten sposób stała się widzialna zbawcza obecność Chrystusa⁴⁹.

Zgodnie z pokutnym charakterem zgromadzenia, Misterium Paschalne jest sercem programów formacyjnych oraz źródłem życia i dojrzałości. Codzienna asceza pomaga kandydatkom, postulantom, nowicjuszkom i siostronom tak po ślubach czasowych, jak i wieczystych wzrastać w cnotach wiary, nadziei i miłości. Pokutny styl życia oparty na naśladowaniu postawy i ofiary Chrystusa wzmacnia siostry w pracy nad sobą i nieustannym podejmowaniu wysiłku duchowego⁵⁰. Praktykowane formy pokuty w duchu zadośćuczynienia za grzechy stają się dla nich pomocą w rozwoju duchowym i kształtowaniu pokory serca. Pokuta zewnętrzna i wewnętrzna powinna wypływać z miłości do Serca Jezusowego zranionego grzechami oraz z pragnienia uproszenia łaski nawrócenia i zbawienia bliźnich⁵¹. Dopiero gdy zadośćuczynienie Bogu jest wypełnione miłością, nabiera wartości nadprzyrodzonej. W tej perspektywie należy rozpatrywać znaczenie charyzmatu Zgromadzenia Sióstr Świętej Marii Magdaleny od Pokuty, które głosi orędzie pokuty i nawrócenia oraz podejmuje dzieła pokutne ze względu na potrzebę doskonałej miłości Chrystusa. Przez ekspiacyjny wymiar duchowości siostry upodobniają się do Chrystusa Ukrzyżowanego i Zmartwychwstałego tak, że Chrystus wypełnia całe ich życie. Nie chodzi tu o przyjęcie krzyża dla samego krzyża, ale o moc przyjmowania tego, co niesie codzienność. Tego co trudne, bolesne, co jest niepowodzeniem i w tych sytuacjach zbliżać się do krzyża Jezusa Chrystusa. Z niego czerpać moc do przeżywania codzienności. Wtedy dopiero życie każdego chrześcijanina, w tym również każdej magdalenki od pokuty, nie będzie uciekaniem przed krzyżem, ale objawieniem zwycięskiej i chwalebnej mocy krzyża Chrystusa⁵². Świadczenie życia modlitwy i pokuty w łączności z krzyżem Chrystusa pokazuje współczesnemu człowiekowi, że jest możliwa przemiana życia według ewangelicznego przesłania. Niezależnie od warunków historycznych czy społecznych stale potrzebna jest modlitwa wspomagająca nawrócenie każdego człowieka, co stanowi istotę charyzmatu magdalenek od pokuty.

Słowa kluczowe: Zgromadzenie, charyzmat, duchowość, rady ewangeliczne, ekspiacja, pokuta.

⁴⁹ Konstytucje Zgromadzenia, nr 135.

⁵⁰ Por. Konstytucje Zgromadzenia, nr 149.

⁵¹ Dyrektorium Zgromadzenia, nr 123.

⁵² Zob. Z. KIERNIKOWSKI, *Od Paschy do Paschy. Katechezy wprowadzające w przeżywanie Triduum Paschalnego*, Pelplin-Siedlce 2014, s. 180.

Expiation as a Spiritual Dimension of the Sisters of St. Mary Magdalene from Penance in the Light of Their Constitutions

Summary

Among the many forms of consecrated life in the Church its unique place has the Congregation of the Sisters of St. Mary Magdalene of Penance. The penitential prayer and expiation for the sins of the world offered in particular for women are the charisma of this religious community. This charisma is deeply rooted in the spirituality of the Congregation and founded on the Paschal Mystery of Christ. Through a variety of prayerful and penitential practices sisters are interceding for God's mercy and forgiveness for sinners and the grace of their conversion and return to the path of God's Commandments. The expiatory dimension of the spirituality of the Congregation is very timely in our society affected by the moral relativism and the diminishing sense of sin. The life in vows of poverty, chastity and obedience based on the evangelical counsels and practiced in the religious profession of the Congregation reveals the essence of a Christian living. Such a testimony becomes a prophetic sign in the contemporary society marked by impoverished morality and guided by a lifestyle of hedonism and desires. Religious life according to the evangelical counsels becomes a form of a spiritual therapy guiding humanity to living as God intended.

Keywords: Congregation, charisma, spirituality, evangelical counsels, expiation, penance.